

O`QUV-USLUBIY TA'MINOTNI TAKOMILLASHTIRISHDA MULTIMEDIA TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI

Umarjonova Nodira Abduxamid qizi

Stajor o`qituvchi

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti

“Texnologik ta'lim metodikasi” kafedrası

Toshkent shahri nodira5655@gmail.com

Annotatsiya: ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalarida o`quv-uslubiy ta'minotni takomillashtirish hamda unda multimedia texnologiyalaridan, xususan web muharrirlardan foydalanishning afzalliklari va o`ziga xosliklari haqida so`z boradi.

Kalit so`zlar: o`quv-uslubiy ta'minot, web-muharrir, ta'lim jarayoni, multimedia, texnologiya, metodika.

Hozirgi vaqtda o`quv jarayoni uchun elektron darsliklarni yaratishga qo`yiladigan asosiy talablar qatorida: ilmiy, mavjud, muammoli, o`rganishning ko`rinishiga katta e'tibor beriladi: o`rganilayotgan obyektlarni sensorli idrok etish. Kompyuter dasturlari yordamida o`rganishning vizualizatsiyasi an'anaviy darsliklardan foydalangan holda o`rganishga nisbatan bir qator afzalliklarga ega. Ma'lumotni multimediali taqdimotga ega dasturlarda nafaqat vizual, balki eshitish hissiyotlarini ham yaratish mumkin bo`ladi. Elektron darsliklar vizual ma'lumotlarning sifatini sezilarli darajada yaxshilaydi, u yorqinroq, rang-barang, dinamikroq bo`ladi. Nafaqat ma'lum real obyektlar, balki hatto ilmiy qonunlar, nazariyalar, tushunchalarning muhim xususiyatlarini vizual-majoziy talqin qilish imkoniyati mavjud.

Multimedia aslida murakkab axborot turi bo`lish bilan bir qatorda turli sohalarda natijalarga erishmoqda. Unidagi ma'lumotlarning xilam-xilligi axborot qabul qiluvchilar uchun qulay bo`lib, bunda ma'lumotlar audio, video, jadvallar, animatsiya, rasmlar va boshqa komponentlar bilan to`ldirilgan holda taqdim etiladi.

Ta'lim multimedianeing eng ko`p ishlatiladigan jarayoni hisoblanadi. Multimedia o`quv jarayonida katta o`zgarishlarga sabab bo`lmoqda, natijada o`qitishning an'anaviy usullaridan tashqari usullar ham mavjudligi namoyon bo`ldi. An'anaviy passiv o`qitish usullaridan iborat model aktiv o`qitish modeli bilan almashtirildi. Umuman olganda, multimedia-bu axborotning yaxshilangan ko`rinishi hisoblanadi. Multimediali axborot to`g`ri yaratilishi natijasida uning mazmuni va foydaliligi yanada ortadi.

Ta'lim tizimida xalqaro bozor talablariga javob beradigan kadrlar tayyorlashda biz nafaqat ularni o`qitishni balki, ularni o`qitishda foydalaniladigan darsliklar, elektron o`quv-uslubiy majmular, metodlar, ularni tashkil etuvchilarni yanada takomillashtirishga alohida e`tibor qaratishimiz zarur. Shundagina biz, nafaqat malakali kadrlar shu bilan birga, turli kompetensiyalarni o`zida jamlagan mukammal mutaxassislar tayyorlashga erishamiz.

O`z navbatida shuni inobatga olishimiz kerak. Bugun kundan-kunga rivojlanib borayotgan axborot texnologiyalari asrida har bir mutaxassis-kadr o`z mutaxassislik fani bilan birga jahon talablari darajasidagi boshqa yondosh malakalarga ham ega bo`lishi mamlakatimiz va ta'lim tizimimizning taraqqiy etishida hissa qo`shadi.

Multimedia – bu informatikaning dasturiy va texnikaviy vositalari asosida audio, video, matn, grafika va animatsiya effektlari asosida o`quv materiallarini ta'lim oluvchilarga yetkazib berishning to`plam holdagi ko`rinishidir.

Multimedia vositalari – bu insonga o`zi uchun tabiiy muhit: tovush, video, grafika, matnlar, animatsiya va boshqalardan foydalanib, kompyuter bilan muloqotda bo`lishga imkon beruvchi texnik va dasturiy vositalar majmuidir.

Multimedia - bu zamonaviy texnik va dasturiy vositalardan foydalangan holda interfaol dasturiy ta'minot yordamida vizual va audio effektlarning o`zaro ta'siri, ular matn, tovush, grafikalar, fotosuratlar, videofilmlarni bitta raqamli ko`rinishda birlashtiradi.

Gipermedia - bu multimedia moslamalari o`rtasida harakat qilish uchun gipermatnli bog`lanishlar bilan bog`langan kompyuter fayllari.

Mavjud dasturiy mahsulotlar, shu jumladan tayyor elektron darsliklar va kitoblar hamda o`zlarining ishlanmalari o`qituvchiga o`qitish samaradorligini oshirishga imkon beradi. Internet tarmoq va messengerlari o`qituvchilar uchun ma'lumot qidirishda va qabul qilishda, hamkasblar bilan aloqa qilish vositasida ajralmas yordamchiga aylanib bo`ldi.

Ta'lim jarayonida multimedia texnologiyalaridan foydalanish an'anaviy o`qitishga nisbatan quyidagi afzalliklarga ega:

- Rangli grafikalar, animatsiya, soundtrack, gipermatndan foydalanishga imkon beradi;
- Doimiy yangilanishga imkon beradi;
- Nashriyot va ko`paytirish harajatlari past;
- Elektron kutubxonalarda yoki o`quv saytlarida qo`shimcha adabiyotlarga ko`prik o`rnatadi.

Multimedia sizga og`zaki va vizual-sensorli ma'lumotlarni birlashtirishga imkon beradi, bu talabalarni rag`batlantirishga, o`rganish uchun haqiqiy muhitni yaratishga yordam beradi. Multimedia texnologiyalaridan foydalangan holda mashg`ulotlarni tashkil etish, vaqtni tejashga imkon beradi va shu bilan o`quv

materialini taqdim etishni har qanday talaba uchun juda oddiy vositalardan foydalangan holda kuchaytiradi. Multimediali kompyuter texnologiyalari o'qituvchiga o'rganilayotgan materialni chuqurroq va ongli ravishda o'zlashtirishga yordam beradigan turli xil vositalarni tezda birlashtirish, dars vaqtini tejash va ma'lumot bilan to'ldirish imkoniyatini beradi. Zamonaviy informatika kursini o'qitishda multimedia texnologiyalarini joriy etish bir qator ijobiy jihatlarni va bir nechta qiyin jihatlarni ochib berdi. Shunday qilib, maxsus proektor yordamida multimedia texnologiyalaridan foydalangan holda darslarni tashkil etish o'rganilayotgan dasturiy ta'minotning imkoniyatlarini aniq namoyish etishga va vaqtni tejashga imkon beradi va shu bilan o'quv materialining taqdimotini kuchaytiradi. Shu bilan birga, multimedia materiallarini tayyorlash va darsni tashkil etish uchun qo'shimcha talablar paydo bo'ladi. Multimediali kompyuter texnologiyalari o'qituvchiga o'rganilayotgan materialni chuqurroq va ongli ravishda o'zlashtirishga yordam beradigan turli xil vositalarni tezda birlashtirish, dars vaqtini tejash va ma'lumot bilan to'ldirish imkoniyatini beradi.

Haqiqat shundaki, ilm-fan (tilshunoslik, san'atshunoslik va boshqalar) bu alohida olingan ma'lumot shakllari to'g'risida bilim to'plagan va multimedia muhitining xususiyatlari endigina o'rganilmoqda. Oxir oqibat, multimedia ta'limi faqatgina ulardan foydalanish muayyan ta'lim vazifasini hal qiladigan darajada samarali bo'ladi - biror narsani o'rgatish, biror narsa bilan ishlash ko'nikmasini rivojlantirishga erishiladi.

Multimedia texnologiyalari o'quv jarayonini boyitishi, o'rganishni samaraliroq qilishi, o'quv ma'lumotlarini idrok etish jarayonida o'quvchining aksariyat hissiy qismlarini jalb qilishi shubhasizdir. Demak, G. Kirmayerning so'zlariga ko'ra, o'quv jarayonida interaktiv multimedia texnologiyalaridan foydalanishda o'rganilgan materialning ulushi 75% gacha bo'lishi mumkin. Ehtimol, bu aniq bo'lmasligi mumkin, ammo o'quv materialini assimilyatsiya qilish samaradorligini oshirish, ko'rish jarayonida ham, eshitish komponentlari ham ishtirok etishi kompyuterlar paydo bo'lishidan ancha oldin ma'lum bo'lgan. Multimedia texnologiyalari ta'lim vizualizatsiyasini statikdan dinamikga o'zgartirdi, ya'ni o'rganilayotgan jarayonlarni o'z vaqtida kuzatib borish imkoniyati paydo bo'ladi. O'z vaqtida rivojlanib boradigan jarayonlarni modellashtirish, ushbu jarayonlarning parametrlarini interaktiv ravishda o'zgartirish multimedia o'qitish tizimlarining juda muhim didaktik ustunligi hisoblanadi. Bundan tashqari, o'rganilayotgan hodisalarni namoyish qilishni auditoriyada amalga oshirish mumkin emasligi bilan bog'liq juda ko'p o'quv vazifalari mavjud, bu holda bugungi kunda multimedia vositalari yagona imkoniyatdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Nabiulina L.M., Bakiyeva Z.R. "Multimedia tizimlari va texnologiyalari", Toshkent-2018 5-8 b.

2. Umarjonova, N. (2023). ELEKTRON O'QUV-USLUBIY MAJMUALAR-TA'LIM MUASSASASI AXBOROT O'QUV RESURSLARINING ELEMENTI SIFATIDA. *Ilm-Fan Va ta'lim*, 1(2). Извлечено от <https://ilmfanvatalim.uz/index.php/ift/article/view/54>
3. Mambekova, S. (2024). FORMATION OF TECHNICAL CREATIVITY SKILLS OF FUTURE TECHNOLOGY SCIENCE TEACHERS ON THE BASIS OF TECHNICAL SCIENCES. В INTERNATIONAL BULLETIN OF APPLIED SCIENCE AND TECHNOLOGY (Т. 4, Выпуск 5, сс. 195–199). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11254250>